

Socialnämndens riktlinjer för ekonomiskt bistånd

Beslutsnivå och datum	Socialnämnden 2022-04-07, SN § 40
Diarienummer	SN 22-198
Ersätter	Riktlinjer för ekonomiskt bistånd beslutade 2017-06-21, SN § 141
Giltighet	Tillsvidare
Ansvar	Socialnämnden

1. BEDÖMNING AV RÄTT TILL BISTÅND	5
1.1 Allmänt.....	5
1.2 Försörjningsstöd.....	5
1.2.1 Livsmedel.....	6
1.2.2 Kläder och skor.....	6
1.2.3 Lek och fritid	6
1.2.4 Förbrukningsvaror.....	6
1.2.5 Hälsa och hygien	6
1.2.6 Dagstidning, telefon	6
1.2.7 Barn- och ungdomsförsäkring.....	6
1.2.8 Internetabonnemang.....	7
1.3 Jämställda utbetalningar	7
1.4 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre nivå	7
1.4.1 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar	7
1.4.2 Merkostnader för umgänge med barn.....	8
1.5 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en lägre nivå.....	8
1.6 Akut nödsituation.....	8
1.7 Skäliga kostnader utanför riksnormen.....	9
1.7.1 SL-kort	9
1.7.2 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....	9
1.7.3 Boendekostnad	9
1.7.3.1 Hyreslägenhet	10
1.7.3.2 Inneboende.....	10
1.7.3.3 Andrahandsboende	10
1.7.3.4 Egen fastighet och bostadsrättslägenhet.....	11
1.7.3.5 Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren	11
1.7.3.6 Vuxet hemmaboende barn över 25 eller förälder boende hos barn.....	11
1.7.3.7 Hushåll med barn över 18 år där föräldrarna inte är	12
försörjningsskyldiga.....	12
1.7.3.8 Hushåll med barn både under och över 18 år där föräldrarna är	12
försörjningsskyldiga.....	12
1.7.3.9 Delad lägenhet	12
1.7.3.10 Bistånd till boendekostnad i eget boende för ungdomar som	12
föräldrarna är försörjningsskyldiga för	12
1.7.3.11 Bistånd till boendekostnad i eget boende eller i föräldrahemmet.....	12
för ungdomar upp till 25 år som föräldrarna inte är försörjningsskyldiga för	12
1.7.3.12 Boendekostnad under fängelsevistelse och vid vistelse på	13
behandlingshem	13
1.7.3.13 Byte till dyrare bostad	13
1.7.4 Försörjningsstöd vid vistelse på institution.....	13
1.7.4.1 Fickpengar.....	13
1.7.4.2 Kostnader i samband med egen bostad	14
1.7.4.3 Egenavgift vid vård och behandling.....	14
1.7.4.4. Avgift vid sjukhusvård.....	14
1.7.5 Hemförsäkring.....	14

1.7.6 Hushållsel	14
1.7.7 Utlandsvistelse	15
1.8 Bistånd till livsföringen i övrigt	15
1.8.1 Avgifter till barn-, äldre-, och handikappomsorg	15
1.8.2 Begravningskostnad	15
1.8.3 Flyttkostnader	16
1.8.4 Färdtjänstavgift	16
1.8.5 Glasögon	16
1.8.6 Hemtjänstavgift	17
1.8.7 Hemutrustning	17
1.8.8 Hälso- och sjukvård samt hjälpmedel	18
1.8.9 Juridiska kostnader	18
1.8.10 Magasineringskostnad	19
1.8.11 Psykoterapikostnader m.m.	19
1.8.12 Rekreation och resor	19
1.8.12.1 Resa till begravning	19
1.8.12.2 Återföreningsresor	19
1.8.12.3 Återetableringsresor	20
1.8.13 Skulder	20
1.8.14 Skolkort – SL	20
1.8.15 Spädbarnsutrustning	21
1.8.16 Stämpelavgifter	21
1.8.17 Tandvård	21
1.8.18 Telefonabonnemang	22
1.8.19 Tvättmaskin	22
1.8.20 Umgängesresor	22
1.9 Tillgångar och inkomster som påverkar biståndet	22
1.9.1 Bil	23
1.9.2 Barn och ungdomars sparande	23
1.9.3 Bosparande	23
1.9.4 Fritidshus	23
1.9.5 Pensionssparande	24
1.9.6 Ungdomars feriearbete	24
2. OLIKA GRUPPER AV SÖKANDE	24
2.1 Allmänt om socialtjänstens möjligheter att ställa krav	24
2.2 Arbetslösa	25
2.2.1 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfa-kassa	25
2.2.2 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning	25
2.2.3 Arbetslösa med sociala och medicinska problem	25
2.4 Barnfamiljer	25
2.5 Egna företagare	26
2.6 Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc.	26
2.6.1 Hyreskostnad för inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc.	27
2.6.2 Intensivövervakning med elektronisk fotboja – s.k. IÖV	28
2.6.3 Kontraktsvård/ Skyddstillsyn med särskild behandlingsplan	28
2.6.4 Samhällstjänst	29

2.7 Personer som deltar i grundläggande SFI-undervisning.....	29
2.8 Personer med missbruksproblem.....	29
2.9 Personer med psykisk ohälsa	29
2.10 Personer 65 år och äldre.....	30
2.11 Sjukskrivna	30
2.12 Studerande på högskolenivå.....	30
2.13 Ungdomar under 21 år som studerar på gymnasium	30
2.14 Ungdomar under 18 år som bor i stöd- eller träningsboende	31
2.15 Vuxna studerande på grundskolenivå.....	31
2.16 Vuxna studerande på gymnasienivå.....	31
2.17 Bistånd under studieuppehåll.....	32
2.18 Utländska medborgare	32
2.18.1 Med uppehållstillstånd	32
2.18.2 Utan uppehållstillstånd.....	33
2.18.3 Asylsökande	33
2.18.4 EU-medborgare	33
2.18.5 Nyanlända som omfattas av etableringsreformen.....	39
2.19 Värnpliktiga.....	41

1. Bedömning av rätt till bistånd

1.1 Allmänt

Försörjningsstöd är avsett att vara en tillfällig försörjning. Varje ansökan ska prövas enligt socialtjänstlagen (2001:453) - SoL, socialtjänstförordningen (2001:937), Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1). Socialnämndens riktlinjer är vägledande för beslut om ekonomiskt bistånd. Varje ansökan ska alltid prövas utifrån de speciella omständigheter som råder för den enskilde. Om avsteg från riktlinjerna ska göras måste detta motiveras i dokumentationen och behörig delegat fatta beslutet. Innan beslut fattas ska hänsyn bl.a. tas till

- om behovet kan tillgodoses på annat sätt, exempelvis om realiserbara tillgångar finns eller om inkomst av arbete eller annan ersättning är möjlig,
- om kostnaderna är skäliga i jämförelse med vad en låginkomsttagare på orten kan ha råd med,
- om sökanden gjort vad hon/han kunnat för att själv bidra till sin försörjning,
- om bidraget är en förutsättning för att sökanden ska uppnå en skälig levnadsnivå, t ex behov av tandvård och resor, och
- om bidrag tidigare beviljats för det aktuella ändamålet eller om sökanden haft egna inkomster motsvarande skälig levnadsnivå.

Den som fattar beslut om ekonomiskt bistånd är också ansvarig för att beslut fattas av rätt delegat. I delegationsordningen framgår vem som har delegerats rätten att fatta beslut i särskilda fall. I de fall beslutanderätten har delegerats till socialsekreterare samt socialassistent gäller att dessa får fatta beslut om de har minst sex månaders erfarenhet av det aktuella området. Observera att vissa beslut endast kan fattas av socialsekreterare efter samråd med ansvarig chef.

1.2 Försörjningsstöd

Försörjningsstödet är uppdelat i en för hela riket gällande riksnorm som fastställs årligen och en del som gäller rätt till ersättning för skäliga kostnader för särskilda poster som anges i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen. Inom ramen för riksnormen har riksdagen beslutat att bistånd ska ges till skäliga kostnader för:

1.2.1 Livsmedel

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

1.2.2 Kläder och skor

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemtvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.

1.2.3 Lek och fritid

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

1.2.4 Förbrukningsvaror

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugspåsar, och skokräm.

1.2.5 Hälsa och hygien

Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.

1.2.6 Dagstidning, telefon

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning samt kostnader för telefoni.

1.2.7 Barn- och ungdomsförsäkring

Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.

Följande särskilda poster ingår också i försörjningsstödet och anges i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen:

- boende
- hushållsel

- arbetsresor
- hemförsäkring
- medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa

1.2.8 Internetabonnemang

Skäligen kostnader för internetabonnemang ska beviljas. Avseende dator se under 1.8.7.

1.3 Jämställda utbetalningar

Om hushållet består av två personer som lever i ett parförhållande ska hälften av det beslutade försörjningsstödet betalas ut till vardera personen i hushållet.

I undantagsfall kan det finnas skäl att frånga principen om jämställda utbetalningar. Ett exempel kan vara att det inte går att sköta sin ekonomi vid allvarlig sjukdom. Om handläggaren anser att det kan finnas skäl att frånga principen om jämställda utbetalningar ska frågan tas upp med gruppledaren för bedömning. Skälet till att inte betala ut till båda i ett parförhållande ska framgå av en aktanteckning.

1.4 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre nivå

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat motiveras följande skäl en förhöjning av normen:

1.4.1 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas.

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Om den enskilde med läkarintyg kan styrka att han eller hon av medicinska skäl har behov av dyrare kost kan posten för livsmedel räknas till en högre nivå.

Kontroll med Försäkringskassan avseende rätt till handikappersättning ska dock göras innan beslut tas. Om sökanden har handikappersättning eller vårdbidrag ska Försäkringskassans beslut inlämnas för redovisning av vilka merkostnader som avses.

1.4.2 Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för 6 dagar per månad och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. Kostnader för umgängesperioder som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut.

Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis, minst 50 %, hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna. Vid beräkningen ska halvt barnbidrag och halv månadsnorm, inklusive helt månadsbelopp för hushållskostnader, för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning. Föräldrarna ska uppmanas att ansöka hos Försäkringskassan om underhållsstöd vid växelvist boende.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, se avsnitt 1.8.20.

1.5 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en lägre nivå

Tillfälligt, reducerat bistånd kan beviljas om en person hamnat i en akut nödsituation eller behöver bistånd till resa till hemkommun.

1.6 Akut nödsituation

Bistånd i akuta nödsituationer kan beviljas även om rätt till försörjningsstöd i övrigt inte föreligger. Den som saknar medel till uppehälle, hyra, el eller medicin kan beviljas ekonomiskt bistånd för att avhjälpa eller förhindra akut nödsituation om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Detta gäller även om den sökande förbrukat inkomster som överstiger ekonomiskt biståndsnormen. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att ett barn far illa.

1.7 Skäligen kostnader utanför riksnormen

1.7.1 SL-kort

Ekonomiskt bistånd ska utgå efter behovsprövning där kostnad för resor i form av SL-kort som regel ska beviljas till arbetssökande. Övriga kan efter behov beviljas reskassa.

1.7.2 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Avgifter beviljas månadsvis. I första hand ska den enskilde dock ansöka om att få avgiften nedsatt helt eller delvis.

1.7.3 Boendekostnad

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. För att vid behov förebygga uppkomsten av hyresskulder kan handläggaren efterfråga verifiering av föregående hyresbetalning.

För de som erhållit försörjningsstöd under en sammanlagd tid av 12 bidragsmånader gäller följande nivåer för högsta godtagbara boendekostnad/månad.

1 person 6 500: -

2 personer 7 000: -

3 personer 8 000: -

4 personer 9 400: -

5 personer 10 500:-

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas.

Kostnad för kabel-tv som ingår i hyran får medräknas för det fall hyresgästen inte har möjlighet att fransäga sig kostnaden.

Internetabonnemang som ingår i hyran får medräknas i samtliga fall.

Eventuella kostnader för att stå i bostadskö ska medräknas i normen.

1.7.3.1 Hyreslägenhet

Antagna riktlinjer innebär för boende i hyreslägenheter att den faktiska boendekostnaden accepteras under de första 12 månaderna som försörjningsstöd beviljas om bostadsstorleken är skälig. Vägledande boendestorlek är ett rum per person, vuxen eller barn över ett år, köket oräknat, vilket för 2 vuxna och 2 barn innebär 4 rok och för 1 vuxen och ett barn innebär 2 rok.

För växelvis boende eller regelbundet umgänge med barn måste hänsyn tas till behovet av en bostadsstorlek som tillgodoser barnets behov.

Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran beviljas i nivå med vad som ovan sägs om högsta godtagbara boendekostnad.

Om socialtjänsten kommer fram till att sökanden inte ska beviljas den faktiska boendekostnaden ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum kan vara 4 månader men en individuell bedömning måste alltid göras.

Nämnden bör godkänna den faktiska boendekostnaden så länge den enskilde aktivt medverkar till att finna ett billigare boende eller på annat sätt försöker sänka sina boendekostnader. En skriftlig redogörelse bör lämnas in för att visa vilka åtgärder den sökande vidtagit.

1.7.3.2 Inneboende

För inneboende bör boendekostnaden beräknas utifrån vad den inneboende och bostadsinnehavaren avtalat, om kostnaden är skälig. De som lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren bör inte räknas som inneboende.

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap, se 17.3.5. För att betraktas som ett separat hushåll i normberäkningssammanhang ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska kostnaden ska beviljas om den inte är oskälig. Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.

1.7.3.3 Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt.

Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd. Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.

1.7.3.4 Egen fastighet och bostadsrättslägenhet

För boende i egna fastigheter och bostadsrättslägenheter görs en bedömning om bostaden representerar en tillgång, d v s om en eventuell försäljning medför ett nettoöverskott som kan användas till försörjningen. I så fall beviljas bistånd till boendekostnad enligt högsta godtagbara boendekostnad under en rådrumstid om högst fyra månader. Bedömningen av om fastigheten eller lägenheten utgör en tillgång bör alltid göras i samråd med gruppledare.

Om fastigheten inte representerar en tillgång och har skälig storlek, beviljas bistånd till boendekostnaden beräknat utifrån räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll av fastigheten. Det bör även beaktas om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden. I dessa fall beviljas 70 procent av ränteutgifterna. Därutöver bör dessutom nödvändiga driftskostnader räknas in, t ex för uppvärmning, vatten och avlopp, sophämtning samt försäkring. Om bostadsrättslägenheten inte representerar en tillgång och har skälig storlek, beräknas boendekostnaden utifrån månadsavgiften och räntekostnad för lån som tagits för inköp av lägenheten, det bör även beaktas om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden. I dessa fall beviljas 70 procent av ränteutgifterna.

1.7.3.5 Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren

Om den sökande, t ex ett kvarboende vuxet barn eller en förälder, lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren utan att vara samboende, bör boendekostnaden beräknas utifrån hur stor andel av bostaden den enskilde disponerar.

1.7.3.6 Vuxet hemmaboende barn över 25 eller förälder boende hos barn
Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag görs när den sökande är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle

bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in.

1.7.3.7 Hushåll med barn över 18 år där föräldrarna inte är försörjningsskyldiga

Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller slutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget.

1.7.3.8 Hushåll med barn både under och över 18 år där föräldrarna är försörjningsskyldiga

Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som Försäkringskassan fastställt som hyresdel.

1.7.3.9 Delad lägenhet

När syskon, nära släktingar eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende. Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

1.7.3.10 Bistånd till boendekostnad i eget boende för ungdomar som föräldrarna är försörjningsskyldiga för

Bistånd till boendekostnad i eget boende för ungdomar som föräldrarna är försörjningsskyldiga beviljas normalt inte. I undantagsfall då det t ex föreligger mycket starka sociala skäl kan emellertid beslut om bistånd fattas till boendekostnad i dessa fall. Samråd ska alltid ske med 4:e socialsekreterare gruppledare innan beslut fattas samt bör ske med avdelning myndighetsutövning barn och unga och utredning av föräldrarnas ekonomiska situation bör göras.

1.7.3.11 Bistånd till boendekostnad i eget boende eller i föräldrahemmet för ungdomar upp till 25 år som föräldrarna inte är försörjningsskyldiga för

Bistånd till boendekostnad i eget boende eller i föräldrahemmet för ungdomar upp till 25 år som föräldrarna inte är försörjningsskyldiga för kan endast beviljas om ungdomen kan styrka att han/hon har ett eget hyresavtal och tidigare haft egna inkomster och kan styrka att han/hon betalat en boendekostnad under minst sex månader i eget boende eller i föräldrahemmet. För boende i föräldrahemmet kan i dessa fall bistånd till boendet beviljas enligt följande:

Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna

Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än sex månader bakåt i tiden och vara av minst sex månaders varaktighet.

För de som tecknat eget hyresavtal beviljas boendekostnad enligt riktlinjer.

Boendekostnad kan även beviljas i förälderns hem om det är styrkt att föräldern förlorar inkomst i form av bidrag till hyran från Försäkringskassan på grund av att barnet bor kvar i förälderns hem.

1.7.3.12 Boendekostnad under fängelsevistelse och vid vistelse på behandlingshem

Boendekostnad under fängelsevistelse kan beviljas för de personer som avtjänar en faktisk strafftid som är högst sex månader, om de annars riskerar att bli bostadslösa. Detsamma gäller för person som under en period av högst sex månader vistas på behandlingshem. Den enskilde bör uppmanas att hyra ut sin bostad i andra hand, om hyresvärden ger sitt samtycke och om det bedöms lämpligt. Om hyresvärden inte ger sådant samtycke, kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrningen hos hyresnämnden.

1.7.3.13 Byte till dyrare bostad

Byte till dyrare bostad under pågående bidragsbehov bör ske i samråd med socialtjänsten. Beslut om bistånd till en förhöjd boendekostnad beviljas normalt inte enligt kommunens riktlinjer. Detta kan emellertid accepteras om bytet till den dyrare bostaden är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå, t ex om det finns medicinska eller starka sociala skäl som styrker behovet av flyttning.

1.7.4 Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Försörjningsstöd kan beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst.

I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av placering som är beslutad kan egenavgift för kost och logi ingå.

1.7.4.1 Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar omfattar

normposterna lek och fritid, hygien, kläder och telefon. Normen för fickpengar kan höjas vid dokumenterat behov av extra kläder.

Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag. Eventuella extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

1.7.4.2 Kostnader i samband med egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, abonnemangskostnad hushållsel och hemförsäkring. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning.

1.7.4.3 Egenavgift vid vård och behandling

Försörjningsstöd ska ej beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

1.7.4.4. Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm.

1.7.5 Hemförsäkring

Bistånd beviljas till faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på 300 000 kr. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denna uppmanas att begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas.

Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör ett undantag och ska uppmanas skaffa egen hemförsäkring.

1.7.6 Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk skäligen kostnad. När vuxna som inte är gifta eller sambos delar lägenhet, och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används, får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta

avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för. Övriga i hushållet kan beviljas bidrag till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer, inkl. barn, i hushållet.

1.7.7 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. En individuell bedömning ska emellertid alltid göras i det enskilda fallet.

1.8 Bistånd till livsföringen i övrigt

Med begreppet livsföring i övrigt avser alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Det kan vara fråga om bistånd till läkarvård eller tandvård, glasögon, möbler, husgeråd, vård- och behandlingsinsatser för missbrukare, hemtjänst, mm. Det är inte möjligt att lämna en uttömmande uppräkningslista av vilka insatser eller behov som ska anses ingå. En individuell bedömning måste alltid göras.

1.8.1 Avgifter till barn-, äldre-, och handikappomsorg

Kostnader för barnomsorg bör normalt ingå i rätten till ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Kontroller att avgiften är baserad på korrekta inkomststoppgifter bör dock alltid göras.

1.8.2 Begravningskostnad

Bistånd till begravningskostnad kan beviljas i de fall där tillgångarna i dödsboet inte är tillräckliga för att täcka skälig kostnad för begravning. Rätten till bistånd bör normalt bedömas utifrån dödsboets ekonomiska situation och inte dödsbodelägarnas. Normalt bör dock hänsyn kunna tas till efterlevande makes eller makas tillgångar om de räcker till begravningskostnaderna. Vid bedömning av dödsboets betalningsförmåga ska begravningskostnader gå före betalning av andra skulder t ex för hyra, el etc. När det gäller begravning av barn är det på grund av underhållsplikten enligt föräldrabalken föräldrarnas ekonomiska situation som avgör om socialtjänsten ska bevilja bistånd eller inte. Enligt beslut i socialnämnden accepteras högst 45 % av basbeloppet för begravningskostnader.

Förutom kostnader som hör samman med att ta hand om stoffet och själva begravningsakten, bör i beloppet kunna ingå även enklare förtäring för en mindre krets av sörjande. I det ovan angivna beloppet kan även kostnad för inskription av gravsten ingå. Däremot ingår inte merkostnader för transport och begravning utomlands i rätten till bistånd.

Vid bedömning av försörjningskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar.

Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inestående inkomster ej förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare.

1.8.3 Flyttkostnader

Ekonomiskt bistånd till flyttkostnader beviljas om flytten är nödvändig t ex när en barnfamilj behöver flytta på grund av trångboddhet eller vid uppsägning. Vid långvarigt bidragsberoende bör även flyttkostnader beviljas om flytten medför lägre boendekostnader. Om flytten är orsakad av arbete på annan ort, bör alltid möjligheten att få bidrag från Arbetsförmedlingen undersökas. Ekonomiskt bistånd till flyttkostnad bör normalt avse hyra av bil, bensin och liknande omkostnader. När socialnämnden bedömer att någon på grund av sjukdom, ålder eller andra skäl inte klarar av att själv genomföra flytten, bör biståndet kunna omfatta kostnad för flytt med flyttfirma. 2-3 kostnadsförslag bör då inhämtas innan bistånd till flyttkostnad beviljas. Bistånd till kostnad för flytt utanför Norden beviljas inte.

1.8.4 Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel för grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala. Kostnad för medresenär beviljas normalt inte.

1.8.5 Glasögon

Skälig kostnad för glasögon är 1.400: - exklusive synundersökning. Högre belopp kan accepteras om optiker eller ögonläkare intygar att detta beror på medicinska skäl och t.ex. avser särskild slipning.

Bistånd till vanliga läsglasögon beviljas ej. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej, om behovet inte är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Barn som behöver glasögon eller linser kan få bidrag till detta via landstinget, läs mer på: <https://www.1177.se/Stockholm/Regler-och-rattigheter/Glasogonbidrag-for-barn/>

Kostnad för kontaktlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

1.8.6 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

1.8.7 Hemutrustning

Endast biståndssökande som är inte bedöms ha möjlighet att inom den närmaste tiden själv bekosta eller komplettera sin hemutrustning kan beviljas ekonomiskt bistånd för hemutrustning och detta under förutsättning att den biståndssökande i övrigt har rätt till bistånd. Målgrupper som kan vara aktuella är kommuninvånare som deltar i behandling och där bostaden är ett led i en rehabilitering, kommuninvånare som behöver akut bistånd för att kunna flytta in i en bostad, nyanlända, ungdomar som flyttar från placering på HVB-hem och saknar vårdnadshavare eller kommuninvånare som behöver bostad för att hon eller han utsatts för brott.

Behovet bedöms utifrån den enskildes personliga förhållanden och framtida försörjningsmöjligheter och ska i första hand avse sådan utrustning som behövs för att hemmet ska kunna fungera enligt följande:

1. Stol, säng (utan ben), underlakan, påslakan, örngott, kudde, täcke, handduk stor, handduk liten, glas, flat tallrik, djup tallrik. **1 st./person.**
2. Bord, besticksätt, köksredskapssätt, kastrullsätt, stekpanna, toalettborste, knivar, skärbräda, sopborste och skyffel. **1 st./hushåll.**
3. Lampa. **1st/rum.**
4. Övrig hemutrustning för umgänge, arbete och förvaring, exempelvis sittmöbler, skrivbord och städmaterial.

5. Även TV och dator med internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning. Vid bedömning av behovet av dator med internetuppkoppling bör nämnden särskilt ta hänsyn till behoven hos barn och ungdomar som går i skolan.

För fullständig hemutrustning, det vill säga samtlig utrustning som nämns i punkterna 1-5 ovan, kan bistånd utgå upp till ett maxbelopp enligt följande procentsatser av prisbasbeloppet:

Antal personer	Procent av prisbasbeloppet
1 vuxen	25%
1 vuxen + 1 barn	46%
1 vuxen + 2 barn	56 %
1 vuxen + 3 barn	66 %
1 vuxen + 4 barn eller fler	76 %
2 vuxna	35 %
2 vuxna + 1 barn	56 %
2 vuxna + 2 barn	66 %
2 vuxna + 3 barn eller fler	76 %

Särskilt gällande nyanlända

För målgruppen nyanlända beviljar och införskaffar Norrtälje kommun hemutrustning som kan tillgodose de nyanländas behov av att kunna äta och sova de första månaderna. Ekonomiskt bistånd beviljas till initial hemutrustning enligt punkterna 1-3 ovan. Vid efterföljande behovsprövning avräknas kostnad för hemutrustning som redan har beviljats och införskaffats.

1.8.8 Hälso- och sjukvård samt hjälpmedel

Kostnader för läkarvård samt kostnader för läkemedel eller hjälpmedel och förbrukningsmaterial som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal beviljas inom ramen för högkostnadsskyddet. Undantag från denna regel görs avseende kostnader som bedöms nödvändiga för att uppnå en skälig levnadsnivå och som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal.

1.8.9 Juridiska kostnader

Ekonomiskt bistånd till juridiska kostnader beviljas inte enligt riktlinjerna. I första hand ska det rättsskydd som vanligtvis ingår i hemförsäkringen utnyttjas. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser från juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Utöver riktlinjerna kan ekonomiskt bistånd till juridiska kostnader beviljas i undantagsfall i mycket speciella situationer om det behövs för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. I samma situationer kan ekonomiskt bistånd också beviljas till självrisken vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden.

1.8.10 Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom 6 månader kommer att få en ny bostad. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag.

1.8.11 Psykoterapikostnader m.m.

Psykoterapi är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning.

1.8.12 Rekreation och resor

Skälig kostnad för rekreation bör anses ingå i begreppet livsföring i övrigt och beviljas för de barnfamiljer som beviljats försörjningsstöd under det senaste året och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Bedömningen bör göras utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Biståndet kan avse t ex kostnader för tåg- eller bussresa och stughyra, eller t ex kostnad för lägervistelse eller liknande. Biståndet kan uppgå till max ca. 1 000: -/person/år.

1.8.12.1 Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Norden om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående efter sedvanlig biståndsprövning. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Samma gäller för resa till bouppteckning efter nära anhörig. I riksnormen ingår pengar till kläder varför extra bidrag till begravningskläder som regel inte beviljas. Observera att efterlevandes kostnader ska sökas hos ordinarie handläggare, ej boutredare.

1.8.12.2 Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och då endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn som inte bor tillsammans

med en vårdnadshavare. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige kan bistånd beviljas till egenavgiften.

1.8.12.3 Återetableringsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandringsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person.

Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till resekostnad.

1.8.13 Skulder

Rätt till bistånd för betalning av skulder som böter, avbetalning av studie- eller banklån, underhållsstöd, kontokortsskulder, privata skulder etc. föreligger normalt inte.

Undantag kan göras för hyresskuld samt el-skuld om skulden uppstått under en tid då sökanden hade varit berättigad till försörjningsstöd till hyran/elkostnaden, då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj blir stora vid eventuell avhysning/avstängning av elen och för gamla och sjuka där alternativt boende ej går att ordna eller om eventuell avhysning/avstängning av elen riskerar att medföra väsentligt försämrade möjligheter till egen försörjning.

Innan beslut ska alltid möjlighet till avbetalning prövas och dokumenteras.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. Till exempel ska kvitto på betald hyra uppvisas vid eventuell framtida utbetalning av försörjningsstöd. I samband med reglering av en hyresskuld ska en arbetsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande.

Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling. I dessa fall ska information överföras till avdelningen för barn och unga myndighetsutövning.

1.8.14 Skolkort – SL

Bistånd till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet vanligtvis erhåller SL-kort från skolan. I annat fall kan behovet tillgodoses genom det extra tillägg till studiebidraget som gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster har rätt till.

1.8.15 Spädbarnsutrustning

Den som levt på försörjningsstöd eller haft inkomster i nivå med försörjningsstödet under en längre tid, minst sex månader, kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet ska prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning. Om rätt till full spädbarnsutrustning bedöms föreligga, beviljas 10 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning och begagnad barnvagn. Biståndet bör vanligtvis betalas ut med hälften före och hälften efter barnets födelse.

Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

1.8.16 Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan dock göras t ex när det gäller kostnader för identitetskort eller om det är viktigt för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå, att äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs t ex vid kvinnofridsbrott.

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte. Kostnader för pass beviljas som huvudregel inte.

Migrationsverkets avgifter för ansökan om uppehålls- och/eller arbetstillstånd beviljas inte eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. För asylsökande i Sverige och för make, maka eller sambo samt barn under 18 år som vill återförenas med en utlänning som har fått uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller av humanitära skäl tas ingen avgift ut. Flera stora medborgargrupper och vissa studerande är också undantagna från avgift.

1.8.17 Tandvård

Vid bedömningen av om tandvård ska beviljas måste hänsyn tas till den enskildes möjligheter att inom rimlig tid själv bekosta vården. Personer som kan bli aktuella för ekonomiskt bistånd till tandvårdskostnader är de som under längre tid levt på försörjningsstödet nivå eller haft motsvarande inkomster. Bistånd till tandvårdskostnader bör beviljas i sådan omfattning att den biståndssökande blir besvärsfri och att behovet av ny behandling undviks, det kan t ex handla om att uppnå godtagbar tuggförmåga eller ge möjligheter till att fungera socialt.

Normalt ska kostnadsförslag inlämnas i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd, detta gäller dock inte om tandvården är att betrakta som akut. Vid

tveksamhet ska förtroendeläkare konsulteras. Om kostnadsförslaget översändes till förtroendetandläkaren ska klienten informeras om rutinerna, t ex att förtroendetandläkaren kan komma att ta kontakt med behandlande tandläkare. Klienten måste lämna sitt medgivande innan handlingarna översändes till förtroendetandläkaren.

För de som varit beroende av försörjningsstöd ett år eller längre kan bistånd till årlig undersökning och förebyggande behandling beviljas med högst 1 500 kronor per år.

1.8.18 Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av fast telefon, t.ex. vid trygghetslarm.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

1.8.19 Tvättmaskin

Ekonomiskt bistånd till tvättmaskin beviljas inte enligt riktlinjerna. Efter en individuell bedömning kan bistånd till tvättmaskin beviljas.

Om behov av tvättmaskin uppstått pga. att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästföreningen eller hyresnämnden.

1.8.20 Umgängesresor

Bistånd bör beviljas till skäliga kostnader för att en förälder ska kunna ha umgänge med barn som bor på annan ort. En individuell bedömning bör göras utifrån varje barns behov, biståndet bör normalt ge möjlighet till minst en resa per månad. Vägledande för hur höga kostnader som kan beviljas bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har råd med. En förutsättning för biståndet är att den förälder som barnet stadigvarande bor hos inte kan betala för resorna. Kontakt bör tas med den andre föräldern för bekräftelse på hur ofta umgänget sker. Den föräldern som ska utöva umgänget har huvudansvaret för kostnaderna.

1.9 Tillgångar och inkomster som påverkar biståndet

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till försörjningsstöd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål etc. Eventuella tillgångar framgår av inkomstdeklaration eller hemförsäkringsbrev.

1.9.1 Bil

Innehav av bil kan accepteras om bilen är nödvändig för försörjningen och den inte är värd mer än ett basbelopp. Om bilen är belånad och vid en försäljning inte ger något överskott kan den inte betraktas som en tillgång, observera att lånen ska vara direkt kopplade till bilköpet för att kunna beaktas. Om bilen är värd mer än ett basbelopp eller om den inte är nödvändig för försörjningen är den en tillgång som genom en försäljning kan tillgodose behovet av försörjning. Normalt kan bilar säljas relativt omgående om priset är rätt satt men om detta inte är möjligt kan försörjningsstöd beviljas med villkor om återbetalning under en rådrumstid om högst en månad.

Bilar som är 20 år och äldre bedöms inte utgöra tillgång om det inte avser en veteranbil eller om bilen är av särskilt värde av annat skäl.

1.9.2 Barn och ungdomars sparande

I Socialstyrelsens allmänna råd anges att ett barn kan ha upp till 15 procent av basbeloppet sparat utan att det påverkar rätten till ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1). Eftersom barn aldrig är underhållsskyldiga gentemot föräldrar eller syskon, så kan barnets inkomst bara ligga till grund för den del av det ekonomiska biståndet som gäller barnet. Tillgångar över 15 procent av basbeloppet ska användas till att tillgodose barnets behov och därmed sänka hushållets riksnorm i motsvarande mån. Ett barn bör alltid få disponera en del av sina inkomster för egen räkning utan att det påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Det gäller t.ex. bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger samtycke till uttag. Motsatsvis gäller att om ett barn har tillgångar som föräldrarna kan förfoga över påverkar det föräldrarnas rätt till bistånd för barnet. Dock kan barnets tillgångar aldrig ligga till grund för den del av ekonomiskt bistånd som inte gäller barnet självt.

1.9.3 Bosparande

Bosparande är att betrakta som realiserbar tillgång. Undantag kan göras när biståndsbehovet är kortvarigt, högst 3 månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i bosparande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

1.9.4 Fritidshus

Fritidshus är att betrakta som en tillgång som normalt medför att rätt till försörjningsstöd inte föreligger. Om det finns mycket speciella skäl, t ex tvist i

samband med försäljning etc. kan rådrum för försäljning ges. I dessa fall kan bistånd beviljas med villkor om återbetalning.

1.9.5 Pensionssparande

Pensionssparande är som regel att betrakta som tillgångar. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det är i många fall, kan bistånd beviljas.

1.9.6 Ungdomars feriearbete

Ungdomars feriearbete bör uppmuntras. I 4 kap. 1 a § SoL regleras hur barns och skolungdomars arbetsinkomster upp till en viss nivå ska hanteras vid prövningen av rätten till bistånd för familjen. Bestämmelsen innebär att hemmavarande barns och hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete, om skolungdomarna är under 21 år, inte ska beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd. Sådana inkomster får dock beaktas till den del de överstiger ett helt prisbasbelopp per kalenderår. Med hemmavarande barn och skolungdomar avses barn och skolungdomar som bor i det hushåll för vilket bistånd beräknas för men även t.ex. barn och ungdomar som på grund av gymnasiestudier inackorderats på annan ort.

2. Olika grupper av sökande

2.1 Allmänt om socialtjänstens möjligheter att ställa krav

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin egen försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete.

Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning.

Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap. 1 § SoL eller jämlikt 4 kap. 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

På den som arbetar deltid ska krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få. I kravet på den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja

sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetssökarverksamheter räknas hit.

2.2 Arbetslösa

2.2.1 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfa-kassa

Bidragstagare som har ersättning från A-kassa eller Alfa-kassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Arbetsplan för arbetslösa med otillräcklig A-kassa ska utformas i samarbete med Arbetsförmedlingen.

2.2.2 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. En handlingsplan ska upprättas inför avslut av föräldraledighet. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras. För tid efter det att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

2.2.3 Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkrings-systemet.

2.4 Barnfamiljer

Barnets bästa ska alltid beaktas, utredas och redovisas i alla beslut enligt socialtjänstlagen. Att arbeta för att föräldrar blir självförsörjande kan betraktas som en del i ett barnperspektiv, arbete och egenförsörjning bör påverka även barnen positivt.

Rätten till ekonomiskt bistånd är ytterst en individuell behovsbedömning, detta innebär att det i varje enskilt ärende ska göras en bedömning av hjälpbehovet utifrån ett helhetsperspektiv på den enskildes och hushållets totala situation.

Individuell bedömning handlar dock inte enbart om ekonomiskt bistånd utan det kan handla även om annat bistånd som är anpassat till var och ens behov.

Det är i dessa sammanhang viktigt att fokusera på barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd. Den forskning som finns pekar på att barn i familjer med svag ekonomi löper större risker än andra barn. Det är därför viktigt att handläggare för ekonomiskt bistånd uppmärksammar barnens situation särskilt i dessa familjer. Till exempel bör det i dokumentationen i dessa ärenden framgå hur barnens situation uppmärksammas.

Långvarigt biståndsberättigade barnfamiljer (d v s familjer berättigade till försörjningsstöd under en period av minst ett år) ska kunna beviljas bidrag utöver riksnorm till fritidsaktiviteter, begagnad cykel eller liknande men även för extra kostnader i samband med umgänge.

2.5 Egna företagare

Grundregeln är att ekonomiskt bistånd inte bör utgå till att finansiera affärsverksamhet. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor. En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall kan den sökande ställa sig till arbetsmarknadens förfogande genom att avregistrera firman hos patent- och registreringsverket, skriva in sig på arbetsförmedlingen och aktivt söka arbeten. Undantag kan göras om behovet av bistånd är kortvarigt, högst tre månader och det kan styrkas av t ex en revisor att firman befinner sig i en tillfällig svacka eller om behovet av verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande inte bedöms ha möjligheter att få en försörjning på den öppna arbetsmarknaden. I det senare fallet ska redovisningar inlämnas månadsvis innan ställning tas till eventuellt kompletterande försörjningsstöd.

Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

2.6 Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvården svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För bedömning av ekonomiskt bistånd till boendekostnad under fängelsevistelse se under avsnitt 1.7.3.12.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten, 1 kap. 8 § kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse

(KVFS 2011:1). Vid ansökan om försörjningsstöd i avvaktan fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos kriminalvården.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 2 a kap. 5 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag etc.

2.6.1 Hyreskostnad för inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc.

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanligt ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på högst 6 månader kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Vid vårdtid som överstiger 6 månader ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett "tillgodohavande" hos hyresvärden.

2.6.2 Intensivövervakning med elektronisk fotboja – s.k. IÖV

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivning inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella matkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskriven i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

2.6.3 Kontraktsvård/ Skyddstillsyn med särskild behandlingsplan

Kontraktsvård eller skyddstillsyn med särskilt behandlingsplan är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten. Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

2.6.4 Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t.ex. kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömd kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och t.ex. delta i praktik. Att någon dömts till och gör samhällstjänst behöver inte leda till att den som får samhällstjänsten inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande (6 § KVFS 2011:5). Personer som döms till samhällstjänst ska jämföras med frivårds klienter, vilket innebär att Kriminalvården inte har försörjningsskyldighet. Eventuella kostnader som förorsakas av samhällstjänsten ska dock bekostas av Kriminalvården eller av de som får samhällstjänsten utförd (23 § KVFS 2011:5).

2.7 Personer som deltar i grundläggande SFI-undervisning

Personer som deltar i grundläggande svenskundervisning för invandrare bör få bistånd om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, t ex genom deltidsarbete. Krav på att personen ska vara aktivt arbetssökande bör ställas. För ogiltig frånvaro görs avdrag per dag motsvarande 1/30 av riksnormen, ändra antalet dagar i normberäkningen.

2.8 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet. Socialtjänstens insatser ska sträva efter att motivera och stödja personer med missbruksproblem att bli rehabiliterade och självförsörjande.

När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till ett avsett ändamål.

2.9 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar ska grundläggande problem utredas innan socialtjänsten tar ställning till hur den enskildes försörjningsförmåga kan stärkas. I arbetet med personer

med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och inom regionen.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning ska anpassas efter klientens förmåga.

2.10 Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd i stället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Försäkringskassan ska det återsökas. Läs mer om äldreförsörjningsstöd på Pensionsmyndigheten: <https://www.pensionsmyndigheten.se/for-pensionarer/ekonomiskt-stod/ansok-om-aldreforsorjningsstod>.

2.11 Sjukskrivna

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökarverksamheter, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser. Vid oklarhet om arbetsförmåga och behov av rehabilitering bör ärendet aktualiseras hos förtroendeläkare.

2.12 Studerande på högskolenivå

Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier enligt riktlinjerna.

Utöver riktlinjer kan undantag göras vid akut nödsituation då reducerat försörjningsstöd kan beviljas.

2.13 Ungdomar under 21 år som studerar på gymnasium

Föräldrarna har försörjningsskyldighet enligt föräldrabalken för ungdomar som studerar på gymnasium fram till dess att de fyller 21 år. Om den unge gör uppehåll i sin skolgång är inte föräldrarna underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten inträder igen om och när barnet återupptar studierna. Vid beräkning av försörjningsstöd till ett hushåll med studerande som läser sin sista termin på gymnasiet räknas ungdomen in i normen till och med den månad som skolan slutar, normalt juni månad.

Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan. I de fall

föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll.

Ungdomar som fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn, kan beviljas försörjningsstöd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium.

2.14 Ungdomar under 18 år som bor i stöd- eller träningsboende

Barn under 18 år som inte kan bo hemma utan måste erhålla boende genom socialtjänstens försorg utanför hemmet ska ha ett placeringsbeslut där även omsorgen om barnet tillgodoses genom placeringen. Barnets boende och omsorg tillgodoses i dessa fall annars av vårdnadshavaren. Kostnaderna för uppehållet ska då täckas av vårdkostnaden och inte genom försörjningsstöd och beviljas av avdelningen barn och unga myndighetsutövning.

2.15 Vuxna studerande på grundskolenivå

Försörjningsstöd bör kunna beviljas till vuxna arbetslösa som genomgår grundskoleutbildning (t o m å k 9), om detta är en förutsättning för arbete och framtida försörjning. Detta kan även gälla studier som utgör påbyggnad till svenska för invandrare (SFI). Möjligheten att få annan ersättning genom t.ex. CSN ska undersökas.

2.16 Vuxna studerande på gymnasienivå

Vuxna studerande är normalt inte berättigade till försörjningsstöd, deras behov bör vara tillgodosedda genom de stödformer som finns inom studiemedelssystemet och vuxenstudiestödet. En individuell bedömning ska dock alltid göras och undantag bör dock kunna göras i t ex följande situationer. Försörjningsstöd bör kunna utgå som komplettering till andra studiestödsformer t ex aktivitetsstöd när de beviljats via arbetsförmedlingen och utgör en arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

- Försörjningsstöd bör kunna utgå till studerande som aktivt söker feriearbete, men som inte fått något eller som får vänta en tid på första löneutbetalningen. Krav bör inte ställas på att studiemedlen ska användas under en längre tidsperiod än den som angivits av den utbetalande myndigheten.
- I akuta nödsituationer bör socialnämnden kunna ge bistånd även under pågående termin.

2.17 Bistånd under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation som de kunnat planera inför.

Vid studieuppehåll över sommaren ska försörjningsstödet vara reducerat för de första 30 dagarna. I det reducerade försörjningsstödet ingår matpengar, arbetsresor och eventuell hyra som förfaller till betalning under perioden. Motivet till reduktionen är att biståndet ska anses tillfälligt i avvaktan på lön från feriearbete samt att en månad normalt är den tid man får vänta på inkomst. Om behov kvarstår efter de första 30 dagarna beviljas fullt försörjningsstöd. Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden.

Den som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § SoL.

2.18 Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall en biståndssökande vistats i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd och inte heller har ansökt om uppehållstillstånd, har Skatteverket och Arbetsförmedlingen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom t.ex. anställning i Sverige, se avsnitt nedan.

2.18.1 Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan.

Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Uppehållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

2.18.2 Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. turister, affärsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Ansöker personen inte om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

2.18.3 Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Under den tid det tar att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning har en utlänning rätt att få fortsatt bistånd enligt LMA vilket kan innebära rätt till dagersättning och kostnad för boendet. Rätten till bistånd upphör först när utlänningen lämnar landet enligt 11 § 2 p. LMA.

Kommunen ansvarar för gruppen "Övriga som sökt uppehållstillstånd" i Sverige och omfattas av 1 § 3 p. LMA dvs. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas. Det är Migrationsverket som beslutar om dagersättning enligt LMA.

2.18.4 EU-medborgare

Allmän orientering

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares

rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller.

Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU-medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten. Svenska medborgare räknas med andra ord inte som EU-medborgare i det här sammanhanget.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar. EU-medborgaren har uppehållsrätt om han eller hon

- är arbetstagare eller egen företagare i Sverige eller
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning eller
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige eller
- har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige eller
- är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det ska noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats

uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige.

En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt.

Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda.

Den underrättelseskyldighet till polisen som föreligger enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen omfattar inte EU-medborgare med uppehållsrätt.

Registrering och ansökan om uppehållskort

En EU-medborgare som har uppehållsrätt och som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader ska enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket. Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetssökande. En EU-medborgares familjemedlem som inte är EU-medborgare ska ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast 3 månader efter ankomsten till Sverige. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Uppehållskortet, som ska upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet.

Ett bevis om registrering eller ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort kan användas av EU-medborgaren vid en biståndsansökan som en presumtion för att han eller hon vid registreringen/ansökan uppfyllde kraven för uppehållsrätt som t.ex. arbetstagare. Viktigt att komma ihåg är att uppehållsrätten existerar oavsett om EU-medborgaren har registrerat sig eller inte. Så länge EU-medborgaren uppfyller villkoren för uppehållsrätt har han eller hon uppehållsrätt. Av samma skäl kan givetvis ett bevis om registrering alternativt ett uppehållskort inte per automatik anses visa att förutsättningarna för uppehållsrätt fortfarande är uppfyllda. De visar endast att EU-medborgaren vid tiden för anmälan/ansökan uppfyllde villkoren. Registreringen/uppehållskortet utgör alltså endast en presumtion på uppfyllda krav men biståndshandläggaren måste alltid själv ta ställning i fråga om uppehållsrätt när den enskilde EU-medborgaren inkommer med en biståndsansökan.

Följden av registreringsförfarandet/ansökan hos Migrationsverket för den enskilde biståndshandläggaren blir främst att han eller hon kan begära att få se registreringen eller ansökan om uppehållskort för att ta reda på vilken avsikt EU-medborgaren har haft med sin vistelse i Sverige liksom på vilken grund han eller hon anser sig ha uppehållsrätt.

Registreringen respektive ansökan påverkar inte EU-medborgarens eller familjemedlemmens rätt att vistas i landet och kan inte heller uppställas som ett krav för rätt till bistånd. Ytterligare en följd i sammanhanget är att respektive biståndshandläggare själv måste bedöma om en EU-medborgare vid tiden för ansökan om bistånd uppfyller villkoren för uppehållsrätt eller inte.

Utgångspunkten vid socialtjänstens handläggning är att en EU-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare. Vilken kategori av personer med uppehållsrätt i Sverige en person hör till kan dock aktualisera frågor som socialtjänsten därmed har att ta ställning till. I fråga om uppehållsrätt går det en tydlig skiljelinje mellan de EU-medborgare som är ekonomiskt aktiva och de som inte utövar någon ekonomisk verksamhet i Sverige. Detta påverkar i sin tur även rätten till bistånd. Förenklat kan man säga att arbetstagare, egenföretagare och arbetssökande anses som ekonomiskt aktiva medan t.ex. turister, studenter och pensionärer betraktas som ekonomiskt icke-aktiva. Vad gäller familjemedlemmar är deras rättsliga status avhängig av den person i familjen som på någon grund har uppehållskort.

Personer tillhörande kategorin ekonomiskt aktiva har en starkare rättslig ställning i fråga om uppehållsrätt och rätt till socialt bistånd än de EU-medborgare som inte är ekonomiskt aktiva.

Yrkesverksamma personer dvs. arbetstagare och företagare

- arbetet ska utföras åt annan
- personen ska vara under dennes arbetsledning och
- arbetet ska ske mot ersättning

Den breda tolkningen av kriterierna innebär att även den som arbetar åt någon som praktikant, lärling, hembitråde eller au pair anses som arbetstagare. En mycket låg ersättning är inte heller något hinder. Det avgörande är istället om det arbete som utförs kan anses vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Olika former av deltidsarbete, tidsbegränsade anställningar och säsongarbeten är alltså normalt tillräckliga för att personen som utför dem ska anses som arbetstagare.

När anställningen upphör är utgångspunkten att personen förlorar sin ställning som arbetstagare. Enligt 3 a kap. 1 § utlänningsförordningen finns dock vissa situationer där en person behåller sin uppehållsrätt som arbetstagare efter att anställningen har upphört. I dessa fall kvarstår rätten till likabehandling i fråga om

socialt bistånd. Om arbetstagaren drabbas av tillfällig arbetsförmåga på grund av sin sjukdom eller olycksfall behåller personen sin uppehållsrätt under tid som han eller hon inte kan arbeta. Vid ofrivillig arbetslöshet behåller en person status som arbetstagare om anställningen varat mer än ett år och personen i fråga har anmält sig som arbetssökande vid arbetsförmedlingen. Om anställningen redan från början varit tidsbegränsad till mindre än ett år och personen i fråga blir ofrivilligt arbetslös under denna period och anmäler sig som arbetssökande kvarstår ställningen som arbetstagare i sex månader. Detta förutsätter att arbetstagaren kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare som arbetstagare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare har.

Egen företagare

Egen företagare har i egenskap av ekonomiskt aktiv person samma typ av rättigheter som arbetstagare. Egen företagare som är bosatt och verksam i Sverige ska fullt ut likabehandlas när det gäller socialt bistånd. Som instrument för att fastställa status som egen företagare använder Migrationsverket vid registreringsförfarandet registreringsbevis för företaget eller F-skattsedel och i förekommande fall ytterligare dokumentation som exempelvis hyreskontrakt för nödvändiga lokaler, marknadsplan, fakturor och kvitton på utförda tjänster, inköpt material etc. Om omständigheterna talar för att en EU-medborgare som tidigare har fått ett registreringsbevis som egen företagare inte längre bedriver någon verksamhet finns ingenting som hindrar socialtjänsten från att begära ett förnyat registreringsbevis från Migrationsverket om det behövs för att i fortsättningen kunna bedöma rätten till bistånd.

Arbetssökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas 6 månader i medlemsstaten för att söka arbete. Samtidigt har EG-domstolen påpekat att om personen efter sex månader fortfarande söker arbete och har en reell möjlighet att få anställning kan han eller hon inte tvingas att lämna värdmedlemsstaten, jfr också 3 a kap. 3 § 2 p. utlänningslagen (2005:716). Kammarrätten i Jönköping har i ett fall tagit ställning till frågan om uppehållsrätt på grund av verklig möjlighet att få arbete i Sverige (se KR i Jönköping dom 3248-07 av den 27 september 2007). En polsk medborgare bedömdes ha en verklig möjlighet att få anställning i Sverige. I bedömningen togs hänsyn till att personen hade skrivit in sig som sökande på arbetsförmedlingen, deltagit i svenskundervisning samt deltog i av

arbetsförmedlingen ordnad praktik. Personen hade teknisk utbildning och arbetslivserfarenhet från industriarbete.

För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

Icke yrkesverksamma personer

Vidare har studerande och personer, t.ex. pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring, uppehållsrätt. Tanken är att personer som tillhör kategorin icke yrkesverksamma själva ska disponera över tillräckliga medel så att de inte blir en belastning för det sociala systemet i värdlandet. Upphållsrätten gäller så länge villkoren för uppehållsrätt är uppfyllda. Omvänt gäller att en person inte har uppehållsrätt om villkoren inte är uppfyllda. Med kravet på tillräckliga tillgångar menas att en EU-medborgare löpande har tillgång till pengar så att de kan försörja sig utan att vara en belastning för det sociala biståndssystemet dvs. personens kontinuerliga försörjning ska vara tillgodosedd. Observera att det inte ställs några krav på att medlen för försörjning ska vara personens egna medan däremot att den enskilde verkligen disponerar över medlen eller att exempelvis löpande utbetalningar kommer att ske. Medlemsstaterna får enligt rörelsedirektivet inte heller fastställa något fast belopp som ska anses tillräckliga medel utan hänsyn ska tas till den berörda personens personliga omständigheter. Handlingar som styrker tillgångarna kan vara banktillgodohavanden, pensionsbevis eller andra handlingar som visar på en löpande inkomst. Om det är någon annan person som ställer tillgångarna till förfogande kan detta styrkas genom intyg samt uppgift om vilken inkomst eller vilka tillgångar den personen har.

En EU-medborgare som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

EU-medborgares rätt till bistånd

En EU-medborgare som är arbetstagare i Sverige ska som nämnts fullt ut likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt SoL. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt 4 kap. 1 § SoL är uppfyllda och det gäller alla familjemedlemmar i hushållet.

En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. Grundkraven är att en arbetssökande ska vara anmäld på arbetsförmedlingen och vara villig att ta ett anvisat lämpligt arbete. Den arbetssökande ska aktivt söka arbete och vara beredd att ta arbete även utanför det yrkesområde där han eller hon tidigare arbetet. Det krävs också att den arbetssökande ska delta i verksamhet som anordnas inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, såsom t.ex. arbetsförmedlingens insatser, SFI och liknande insatser. En individuell prövning måste dock göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning. I bedömningen kan hänsyn tas till om den enskilde faktiskt har flyttat sitt egentliga bo och hemvist till Sverige och om den enskilde kan anses uppfylla kravet på att planera sin ekonomi. Om egentligt bo och hemvist inte är flyttat till Sverige och om personen bedöms befinna sig tillfälligt i Sverige kan bistånd begränsas till att avhjälpa en nödsituation. Till grund för en sådan begränsning ligger att en person normalt sett har större möjligheter till försörjning i sitt eget hemland. Om det inte finns någon försörjningskälla i hemlandet eller annan anknytningspunkt saknas och personen har för avsikt att flytta permanent till Sverige samt bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning, finns inte grund för att begränsa biståndet till enbart akuthjälp. Rätten till bistånd för dessa personer har dock hittills inte prövats av Regeringsrätten och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig.

En EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. som turist eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldigt att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Kommunens yttersta ansvar enligt SoL skulle idet enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas bistånd till matpengar, logi samt en biljett hem.

Akut nödsituation

Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att ett barn far illa.

2.18.5 Nyanlända som omfattas av etableringsreformen

Den 1 december 2010 trädde lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända i kraft. Den nya lagen omfattar nyanlända som fyllt 20 men inte 65 år och som har uppehållstillstånd som flykting, kvotflykting, skyddsbehövande eller

anhöriga till dessa. Även nyanlända som har fyllt 18 men inte 20 år och som saknar föräldrar i Sverige omfattas av den nya lagen. Det är arbetsförmedlingen som är ansvarig för att samordna etableringsinsatser enligt lagen. För personer som omfattas av lagen ska arbetsförmedlingen bl.a. upprätta en etableringsplan som ska innehålla aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet.

En nyanländ har rätt att inom ett år från det att han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun få en etableringsplan upprättad. Denna rätt gäller emellertid inte för en nyanländ som har ett förvärsarbete på heltid, går i gymnasieskola eller på grund av sjukdom eller någon annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är förhindrad att delta i etableringsinsatser på minst 25 procent av heltid.

Nyanlända som deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan har rätt till etableringsersättning och under vissa förutsättningar etableringstillägg och bostadsersättning. Detsamma gäller en nyanländ som medverkar till upprättandet av en etableringsplan och som inte har rätt till bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Etableringsersättningen är lika för alla oavsett var i landet man bor och betalas ut under maximalt 24 månader. Etableringsersättningen ersätter den tidigare kommunala introduktionsersättningen och flertalet andra stöd till nyanlända. Försäkringskassan betalar ut etableringsersättning.

Om den nyanlände har barn kan han eller hon också ansöka hos Försäkringskassan om etableringstillägg. Vidare kan en nyanländ även ansöka hos Försäkringskassan om bostadsersättning.

I och med att lagen har vissa begränsningar kan kommunerna även fortsättningsvis komma att behöva lämna ekonomiskt bistånd. Nedan följer exempel på sådana situationer:

- Initialt försörjningsstöd för den period som uppstår mellan den sista utbetalningen av LMA-ersättning från Migrationsverket till den första utbetalningen av etableringsersättning och tilläggsförmåner (glappet).
- Den nyanlände får reducerad etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner (75 %) för medverkan till upprättandet av etableringsplan.

- Den nyanlände har etableringsersättning och tilläggsförmåner men väntar på utbetalning av ersättningar och bidrag från socialförsäkringen (barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd etc.). Observera att kommunen kan återsöka vissa kostnader för ekonomiskt bistånd som den enskilde beviljas under den tid Försäkringskassan prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Gäller dock **inte** barnbidrag och assistansersättning.
- Den nyanlände har etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner och bidrag från socialförsäkringen men är ändå inte självförsörjande.
- Den nyanlände har prestationsförmåga under 25 procent av heltid på grund av sjukdom eller annan fysisk/psykisk funktionsnedsättning och därmed inte rätt till etableringsplan eller etableringsersättning.
- Den nyanlände kan inte delta i etableringsinsatser på heltid då han/hon har prestationsförmåga på 25, 50 eller 75 procent på grund av sjukdom eller annan fysisk/psykisk funktionsnedsättning och därmed reducerad etableringsersättning i motsvarande omfattning.
- Den nyanlände kan inte delta i etableringsinsatser på grund av vård av barn eller annan sjukdom (otillräcklig föräldrapenning/ingen sjukpenning).
- Ungdom 18-21 år som saknar föräldrar i landet, går i gymnasieskola och inte är föremål för sådan vård i hemmet än deras eget som ges med stöd av SoL eller LVU.
- Om individen inte är självförsörjande när etableringsplan och etableringsersättning upphör, och inte kan få sin försörjning tryggad på annat sätt, hänvisas personen till kommunens ekonomiska bistånd.

2.19 Värnpliktiga

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet ska tillgodoses genom de bidrag som utgår enligt familjebidragsförordningen. Detta bidrag söks genom Försäkringskassan.